

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Державний природознавчий музей**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ВИВЧЕННЯ ЕНТОМОФАУНИ
ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ**

**Тези доповідей науково-практичної конференції
XX Львівська ентомологічна школа**



ДЕРЖАВНИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ
МУЗЕЙ

Львів – 2026

Науково-практична конференція XX Львівська ентомологічна школа проводиться відповідно до плану роботи Державного природознавчого музею НАН України

Редакційна колегія:

Т. П. Яницький, кандидат біологічних наук, директор ДПМ НАНУ — голова ред. кол.

В. Б. Різун, кандидат біологічних наук, с.н.с. — заст. голови ред. кол.

Г. В. Середюк, кандидат біологічних наук — відповідальний редактор

Г. Г. Гуштан, кандидат біологічних наук

К. В. Гуштан, кандидат біологічних наук

С. Р. Питель-Гута, доктор філософії

Актуальні проблеми вивчення ентомофауни західного регіону України: збірник тез науково-практичної конференції (Івано-Франкове – Верещиця, 26-28 червня 2026 р.). — Львів: Державний природознавчий музей НАН України, 2026. — 56 с. [Електронне видання]

Збірник містить тези виступів учасників науково-практичної конференції XX Львівська ентомологічна школа «Актуальні проблеми вивчення ентомофауни західного регіону України», що відбулася в Національному природному парку «Гуцульщина» 26-28 червня 2026 р.

Тези присвячено актуальним питанням вивчення стану різноманіття ентомофауни та багаторічним змінам його складу, раритетній складовій регіональної ентомобіоти, адвентивним видам та особливостям їхнього входження у склад регіональної біоти, проблемам охорони рідкісних і зникаючих видів тощо.

УДК 595.7

Матеріали подано в авторській редакції, за достовірність фактів, цитат, посилань на джерела та вживання назв документів, власних імен тощо відповідають автори публікацій.

ЗМІСТ

Аторвін О. І., Капрусь І. Я. Зміни показників різноманіття та структури таксоцену колембол у процесі старіння монокультур <i>Quercus rubra</i> L.....	5
Голіней Г. М., Прокоп'як М. З. Еколого-фенологічні особливості <i>Meloe proscarabaeus</i> L. в умовах Тернопільської області.....	7
Гуштан Г. Г. Угруповання панцирних кліщів (Oribatida) грабового вільшняка Яворівського національного природного парку.....	9
Гуштан Г. Г., Гуштан К. В. Нотатки щодо вивчення антропогенних трансформацій угруповань панцирних кліщів (Oribatida) високогірних лук Українських Карпат.....	10
Дєдусь В. І. Трутовикові жуки (Coleoptera, Ciidae) Ужанського національного природного парку.....	11
Жовнерчук О. В. Сучасний стан видового різноманіття кліщів надродина Tetranychoida Donnadieu, 1875 у фауні України.....	13
Заморока А. М. Розкриття критичного видоутворення у скрипунових жуків ДНК баркодуванням Coleoptera: Cerambycidae).....	16
Зінченко М. О., Сухомлін К. Б., Зінченко О. П. Молекулярно-генетичні дослідження мошок роду <i>Simulium</i> Latreille, 1802.....	19
Кизим А. А., Заморока А. М. Інвазійні комахи на території Івано-Франківської області.....	21
Коваль Н. П. Різнноманіття ентомофауни Ужанського національного природного парку.....	24
Кравець Н. Я., Шевчик Л. О. Використання ресурсів citizen science для моніторингу ентомофауни м. Тернополя.....	26
Ляшук Ф. Я., Глотов С. В. Початкові дослідження ґрунтово-підстилкових твердокрилих на території урочища Гниле Озеро НПП «Кременецькі гори».....	27
Мостов'як С. М., Воєвода Л. І., Щетина С. В. Грушева медяниця <i>Laspeyresia pyrivora</i> Danil. – один із найшкідливіших фітофагів культури в Україні.....	29
Питель-Гута С. Р., Затушевський А. Т. Віялокрилі (Strepsiptera) фауни України.....	31
Піддубний О. П., Заморока А. М. Комахи у раціоні міської популяції боривітра звичайного (<i>Falco tinnunculus</i> Linnaeus, 1758).....	33

ЕКОЛОГО-ФЕНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ *MELOE PROSCARABAEUS* L. В УМОВАХ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ГОЛІНЕЙ Г. М., ПРОКОП'ЯК М. З.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль
e-mail: halyna.holiney@gmail.com, mosula@chem-bio.com.ua

Meloidae – це родина жуків, що налічує близько 120 родів і 3000 видів, поширених переважно в тропіках і субтропіках. Представники родини трапляються майже повсюдно, за винятком Нової Зеландії, Антарктиди та більшості островів Полінезії. У Центральній Європі ці жуки є регіонально поширеними, проте загалом їхня чисельність скорочується через трансформацію природних оселищ, зокрема лук. Саме тому в багатьох країнах, наприклад у Німеччині, наривники внесені до Червоного списку видів, що перебувають під загрозою зникнення.

Наривники широко відомі завдяки специфічним особливостям біології: гіперметаморфозу, паразитоїдному способу життя личинок, захисним властивостям гемолімфи (вміст кантаридину) та складній шлюбній поведінці. Останній масштабний огляд систематики, біономіки та біогеографії Meloidae був опублікований М. Болоньєю (Bologna, 1991).

Майка звичайна (*Meloe proscarabaeus* Linnaeus, 1758) належить до роду *Meloe* і є важливим індикатором стану екосистем. В останні десятиліття спостерігається фрагментація ареалів багатьох видів наривників внаслідок зміни землекористування та інтенсивного застосування інсектицидів, що робить моніторинг *M. proscarabaeus* актуальним для розробки стратегій збереження біорізноманіття.

Дослідження виду в Європі привернули увагу багатьох фахівців. Зокрема, Б. Клауснітцер та М. Раух (Klausnitzer & Rauch, 2000) спостерігали значне скупчення личинок *M. proscarabaeus* на невеликому кущі будлеї (*Buddleja*) в саду в Інсбруку (Австрія). Також тріунгуліни *M. proscarabaeus*, *M. brevicollis* та *M. rugosus* були об'єктами вивчення в окремих локалітетах Німеччини (Luckmann & Kuhlmann, 1997).

Сучасні дослідження охоплюють широкий спектр питань: від систематичного складу до специфічних екологічних адаптацій. Пріоритетними напрямками вивчення виду в Україні є: дослідження життєвого циклу, аналіз сезонної активності, з'ясування біотопічного розподілу та оцінка чисельності на досліджуваних територіях. Також увага приділяється ролі наривників як потенційних шкідників бобових культур, зокрема гороху та люцерни.

Жук має чорне або темно-синє забарвлення з металевим відливом; тіло м'яке, задні крила відсутні, а надкрила редуковані. Характерною ознакою є масивне черевце, яке значно довше за короткі надкрила, що заходять одне на одне біля основи. У самок черевце особливо велике, роздуте та лише частково прикрите надкрилами. Довжина тіла варіює від 15 до 40 мм (Центр даних Біорізноманіття України, 2026). Важливою діагностичною ознакою *Meloe proscarabaeus* є груба, глибока пунктуація на передньоспинці (пронотумі) та сильно зморшкувата поверхня надкрил. У подібного виду – майки фіолетової (*M. violaceus*) – ці поверхні значно гладші, а пунктуація дрібніша.

Дорослі особини ведуть переважно денний спосіб життя і є фітофагами, що живляться генеративними та вегетативними частинами рослин багатьох родин. Натомість личинки є хижаками-паразитоїдами, які живляться запасами корму (пергою) та преімагінальними стадіями розвитку поодиноких перетинчастокрилих (переважно над родини Apoidea).

Найвищу щільність популяції виду спостерігають на добре інсольованих ділянках із розрідженим травостоєм (сухі луки, пасовища, польові межі та дороги). Це зумовлено потребою личинок-тріунгулінів у доступі до квітучих рослин для подальшої форезії (транспортування бджолами). Антропогенна трансформація територій (забудова, розорювання), що призводить до зникнення земляних бджіл, автоматично спричиняє елімінацію *M. proscarabaeus*.

Імаго демонструють низьку вибірковість до кормових об'єктів (широка поліфагія), надаючи перевагу соковитій трав'янистій рослинності, що дозволяє їм виживати на межах агроценозів. У разі небезпеки жуки виділяють зі зчленувань тіла (переважно між стегном і гомілкою) маслянисту рідину з різким запахом, що містить кантаридин. При потрапленні на шкіру ця речовина викликає хімічні опіки та пухирі, що й дало назву родині – наривники.

Життєвий цикл імаго нетривалий: самці гинуть невдовзі після спарювання, а самки – після відкладання яєць. Для кладки самка виринає ямку завглибшки близько 2–3 см, куди поміщає яйця купкою. Одна особина здатна облаштувати до чотирьох таких гнізд, відкладаючи сумарно від 2 до 10 тис. яєць. Імаго з'являються переважно на початку травня. Личинки (тріунгуліни) виходять через 28-40 днів і відразу мігрують на квітки, де очікують на бджіл-господарів.

Аналіз динаміки появи імаго *Meloe proscarabaeus* упродовж останнього десятиліття свідчить про стійку тенденцію до зміщення термінів весняної активності на 7-10 днів раніше від середніх багаторічних показників. Така детермінація безпосередньо корелює із загальним підвищенням температурного режиму у весняний період.

Під час моніторингових маршрутних обстежень у 2026 році появу значної кількості імаго майки звичайної було зафіксовано вже 21 березня на узбіччях польових доріг поблизу с. Хмелиська [49.489642N, 25.994816E] Тернопільського району Тернопільської області. Рання активність виду була зумовлена аномально теплим березнем: за даними метеорологічних спостережень у Тернопільській області, середня температура першої та другої декад місяця суттєво перевищувала норму, досягаючи в окремі дні пікових значень +15...+18°C. Відсутність значних опадів та активна інсоляція сприяли швидкому прогріванню верхнього шару ґрунту на відкритих ділянках що створило сприятливі умови для раннього виходу жуків із місць зимівлі.

Таким чином, дослідження підтверджують, що поширення *M. proscarabaeus* критично залежить від наявності гніздувань поодиноких бджіл та збереженості відкритих інсольованих біотопів. Аномально ранню появу виду зумовили температурні піки березневої декади та активна інсоляція, що прискорили вихід жуків із місць зимівлі. Отримані дані підкреслюють роль майки звичайної як чутливого індикатора кліматичних змін та антропогенної трансформації екосистем.

Центр даних Біорізноманіття України. URL: <https://dc.smnh.org/taxon/9/3829/9087.html> (дата звернення: 13.05.2026).

Bologna M. A. Coleoptera Meloidae. Fauna d'Italia. Vol. XXVIII. Bologna :Calderini, 1991. 541 p.

Klausnitzer B., Rauch R. Observations of triungulin larvae of *Meloe proscarabaeus* Linnaeus, 1758 in the warm spring of 2000 (Col., Meloidae). *Entomologische Nachrichten und Berichte*. 2000. Vol.44, №3. P.207-208.

Luckmann J., Kuhlmann M. The triungulins of *Meloe brevicollis* Pans. and *Meloe rugosus* Marsh. with notes on the biology and ecology of the larvae (Col., Meloidae). *Entomologische Nachrichten und Berichte*. 1997. Vol.41, №3. P.183-189.